

ХҒТАР 16.01.07

Ғылыми мақала

<https://doi.org/10.32523/2616-678X-2025-150-1-254-270>

Көркем аудармадағы прагмалингвистикалық эксперимент (Ж. Роулиннің «Хэрри Поттер мен пәлсапа тас» романының аудармасы негізінде)

А.С. Бейбітова^{*1}, Ж.М. Қоңыратбаева², А.Қ. Қапанова³

^{1,2}Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

³Астана халықаралық университеті, Астана, Қазақстан

(E-mail: ¹aydana_94.18@mail.ru, ²zhanarkon@mail.ru, ³aizhan.kapanova@aiu.edu.kz)

Аңдатпа. Көркем аударма жайындағы заманауи зерттеулерде тіл мен мәдениеттің өзара әрекеттесуіне назар аударатын прагмалингвистикалық эксперименттер маңызды рөл атқарады. Мақалада көркем мәтінді аудару үдерісіндегі прагматикалық эксперименттің рөлі қарастырылады. Зерттеу жұмысымыздың негізгі мақсаты – тілдік-мәдени ерекшеліктерді ескере отырып, көркем шығарманы аударуда прагматикалық бейімделу ерекшеліктерін анықтау. Көркем аударма бойынша прагмалингвистикалық эксперимент жүргізудің маңыздылығы тәжірибеде аударманың прагматикалық бейімделу сипатына мүмкіндік беретін әдістемені анықтауында жатыр. Әдістеме аударманың прагматика мен лингвистикаға негізделген мәтін талдау әдістерінің кешенділігін қамтиды.

Ғылыми зерттеудің негізгі тұжырымдары көркем аударманың тек тілдік дәлдікті ғана емес, сонымен қатар автордың прагматикалық интенциясын жеткізе білуін де талап ететінін аңғартады. Ұсынылған нәтижелер аудармада жоғары деңгейдегі баламалылыққа қол жеткізу үшін мәдени мәнмәтін мен коммуникативті нормаларды терең түсіну қажеттілігін көрсетеді. Зерттеу тіл мен мәдениеттің өзара әрекеттесуі туралы ұғымды кеңейте отырып, аударматану және прагмалингвистика ғылыми бағыттарының әдіс-тәсілдерін ұштастырады.

Түйін сөздер: көркем аударма, прагмалингвистикалық эксперимент, аударма әдіс-тәсілдері, сөйлеу актілері, ғылыми болжам.

Түсті: 29.11.2024; Жөнделді: 05.12.2024; Мақұлданды: 19.12.2024; Онлайн қолжетімді: 30.03.2025

*Хат-хабар үшін автор

Кіріспе

Заманауи ғылыми зерттеу әдістерінің ішінде эксперименттік әдіс кең таралған. Ол гипотетикалық болжамдарды негіздеуге мүмкіндік береді.

Эксперимент (латын тілінде *experimentum* – сынама, тәжірибе) – ғылыми танымның негізгі әдістерінің бірі. Ол – ғылыми болжамның шындыққа жанасатынын не жанаспайтынын тексеру мақсатында, сондай-ақ құбылыстар арасындағы себептік байланыстарды ғылыми тұрғыдан зерттеуде жасалатын түрлі әрекеттер мен бақылаулар жиынтығы [1]. Экспериментті білімге деген эмпирикалық көзқарастың негізі деуге болады. К. Поппер критерийі ғылыми теория мен псевдоғылыми теорияның негізгі айырмашылығы ретінде эксперимент жүргізуді пайдалану мүмкіндігін алға тартады. Автор бұл критерийді эмпирикалық ғылымдардың іргелі әдісі ретінде ұсынады. К. Поппердің пікірінше, ғылыми теория, шын мәнінде, ешқашан толығымен расталмайды. Өйткені теорияның кейбір бақылау түрі эмпирикалық болжамдарға сәйкес келе бермеуі де мүмкін [2].

Эксперименттің бақылаудан ерекшелігі – зерттеушінің бір немесе бірнеше факторды жүйелі түрде басқарып, зерттеуге белсенді араласуында. Жоспарлаудың дәстүрлі және факторлық деп аталатын түрлері кездеседі. Дәстүрлі жоспарлау кезінде бір ғана тәуелсіз айнымалы, факторлық жоспарлауда – бірнеше тәуелсіз айнымалы өзгереді. Факторлық эксперимент нәтижелерін статистикалық тұрғыда өңдеу үшін дисперсті талдау қолданылады (Р. Фишер) [3, 96]. Сонымен қатар эксперименттің шешуші, бақылау және пилоттық (сынама) сияқты түрлері де кездеседі.

Шешуші эксперимент (лат. *experimentum crucis*) екі қарама-қайшы болжам болған кезде олардың біреуін таңдауға мүмкіндік береді. Кез келген тәуелділікті тексеру үшін бақылау эксперименті жүргізіледі.

Егер зерттелетін аймақ салыстырмалы түрде белгісіз болса және болжамды анықтауда қиындықтар туындаса, пилоттық эксперимент қолданылады. Пилоттық (сынама) эксперимент немесе тәжірибелік эксперимент – негізгі экспериментке дейін жүргізілетін және оның жеңілдетілген сынама-іздістіру типі. Пилоттық (сынама) эксперимент – кез келген эксперименттік зерттеуді жоспарлаудың ең маңызды бөлігі: ол негізгі зерттеудің маңызды бағытын, ұйымдастыру принциптері мен әдістерін айқындап береді әрі ең маңызды деген болжамдарды нақтылауға көмектеседі [3].

Бастапқыда эксперименттік әдістер жаратылыстану ғылымдарында пайдаланылған. Нақты эксперимент жаратылыстану ғылымдарының бәрінде де маңызды рөл атқарады. Алғашқы жұмыстар адам мен әлеуметтік қатынастарды зерттеуге қатысты жүргізілді. XIX ғасырдың аяғында В. Вундт негізін қалаған эксперименталды психология психикалық құбылыстарды зерттеу үшін ойлап табылды. Сондай-ақ физика мен биологияда сәтті қолданылған эксперименттік әдістер өз аясын кеңейте түсті [4, 44].

Қазіргі уақытта гуманитарлық ғылымдарда, соның ішінде тіл білімінде эксперименттік әдістер белсенді түрде жұмсалады. Алғаш рет тіл біліміндегі эксперименттің рөлі туралы мәселені Л.В. Щерба көтерді. Зерттеуші экспериментті лингвистикалық зерттеулерде кеңінен қолдануды ұсынды, бұл әдісті қолданыстағы тілдерді зерттеуде пайдаланудың

артықшылығын атап өтеді [5, 31-32]. Ю.Н. Караулов тіл білімі эксперименттік (қолданбалы) ғылым мәртебесіне ие болуда, ал тіл біліміндегі эксперимент зерттеуші үшін дәлелдеудің ең тиімді құралы деп есептейді [6, 135]. Адамтану (антропоэлектік) туралы ғылымдағы эксперименттің тиімділігін Л.Я. Аверьянов, В.Д. Бондалетов пен А.М. Шахнарович [7, 7], [8, 149], [9, 130] та ерекше атап өтеді. Эксперименттік әдіс тіл деректерін зерттеуші басқаратын және бақылайтын жағдайларда зерттеуге мүмкіндік береді.

Зерттеушінің экспериментті дұрыс жоспарлап, жүргізу қабілеті оның нәтижелерін дұрыс анықтауға мүмкіндік береді.

Кез келген эксперимент әдетте үш кезеңнен тұрады [5, 8].

Эксперимент жасаудың бірінші кезеңі. Аталмыш кезеңде, ең алдымен, ғылыми болжамды, жоспарланған зерттеудің мақсатын нақты тұжырымдап, оған жетудің міндеттерін белгілеу қажет. Болжам (гипотеза) (ежелгі грек тілінде негіз, болжам) – дәлелденбеген мәлімдеме немесе аңғарым. Бұл кезеңде априори (зерттеу басталғанға дейін қолжетімді) ақпаратты жинап, талдау, сонымен қатар жағдайдың бәрін ескере отырып, экспериментті нақты жоспарлау орын алады.

Екінші кезеңде нақты эксперименттің өзі жүзеге асырылады. Бұл кезеңде жоспарланған бағдарлама орындалады.

Эксперименттің үшінші кезеңі зерттеуші үшін ең күрделі және өзін шығармашылық тұрғыдан көрсету кезеңі болып саналады. Алынған мәліметтер өңделіп, интерпретацияланады. Осыдан кейін зерттеуші алдағы әрекеттерін жоспарлайды.

Гуманитарлық зерттеулердегі эксперимент түрлері – жасы, жынысы, ұлты және/немесе тілі, мамандығы, әлеуметтік мәртебесі, білімі немесе кез келген басқа сипаттамалары бойынша біріккен адамдардың белгілі бір тобының коммуникативтік ерекшеліктерін анықтау үшін қажетті сұхбат немесе сауалнама арқылы жүргізілетін эксперимент. Деректерді жинап, өңдеудің бұл әдістері әлеуметтануда, әлеуметтік лингвистикада және прагматикада да қолданылады [6].

Жаратылыстану зерттелетін мәселенің объективті бейнесін берсе, эксперимент нәтижелердің объективтілігін бақылауға мүмкіндік береді. Ал гуманитарлық ғылымдар бойынша эксперимент жүргізу кезінде бірқатар қиындық туындайды. Атап айтқанда, қиындықтың бірі эксперимент жүргізушінің субъектімен жиі-жиі қарым-қатынас жағдайына түсуі деуге болады.

Эксперимент жүргізуші мен зерттелетін нысан арасында коммуникативті қатынастың пайда болуы эксперимент болжамынан алынған нәтижелерге әсер етеді [7]. Зерттеушінің өзіндік бағдары зерттеу тақырыбын таңдауды, теориялық принциптерді және алынған нәтижелерді түсіндіреді. Көп жағдайда жауап сұрақтың тұжырымына байланысты, яғни сұрақ ең қажетті жауапты тудырады. Бұл жайт экспериментте табиғи факторлар немесе сипаттамаларға ғана емес, сонымен қатар респонденттің санасына да әсер етеді. Дегенмен белгілі бір әдістерді қолдану зерттеушінің алынған нәтижелерге әсер етуінің алдын алады.

Эксперименттің ерекшеліктерін ескере отырып, гуманитарлық пәндер бойынша эксперименттерге қойылатын талаптарды сақтау арқылы зерттеу нәтижелерінің объективтілігіне қол жеткізуге болады.

Синтаксис, стилистика және лексикография ұзақ уақыт бойы тіл білімінде тәжірибелік әдісті қолданудың ерекше нәтижелі бағыттары болып саналды. Осыған байланысты мәтінді зерттеуде синтаксистік және семантикалық тәсілдер басым болды. Алайда мәтіннің тілдік сипаттамасын тек осы тәсілдермен ғана шектеуге болмайды.

Соңғы уақытта жүргізіліп жатқан эксперименттік тәжірибелер прагмалингвистика ғылымының даму бағытына да жаңаша екпін бере бастағанын көрсетеді. Прагмалингвистиканың сөйлеу стратегиялары мен тактикаларын типологиялау, коммуникативті әсерлерді болжау және коммуникативті сәтсіздіктердің алдын-алу саласындағы жетістіктері біртіндеп аударма теориясы мен практикасында да көрініс таба бастады [8, 436].

Әдіснама

Бұл зерттеудің мақсаты – Дж. Роулиңнің «Хэрри Поттер мен пәлсапа тас» романының қазақ тіліндегі аудармасы негізінде көркем мәтінді аудару үдерісін прагматикалық эксперимент жүргізу арқылы нақтылау.

Көркем аудармадағы аударма шешімдеріне түпнұсқа мәтіннің прагматикалық элементтері мен мәдени реңкін беру тәсілдеріне мәдени-прагматикалық нормалар әсер етеді деп болжаймыз.

Зерттеу мынадай кезеңдерден тұрады:

– Дайындық кезеңі: Зерттеу мәтінін таңдау – «Хэрри Поттер мен пәлсапа тас» романы, мәтіннің прагматикалық элементтері мен мәдени ерекшеліктерін талдау.

– Әдістеме әзірлеу кезеңі: Мақсатты аудитория (студенттер, магистранттар, докторанттар) арасында аударманы қабылдап, түсіндіруді бағалау үшін сауалнама сұрақтарын әзірлеу.

– Эмпирикалық кезең: респонденттер арасында сауалнама жүргізу, оның ішінде олардың қабылдауын талдау және прагматикалық әсерге, бейімделуге қатысты аударманың негізгі аспектілерін түсіндіру.

– Аналитикалық кезең: алынған мәліметтерді өңдеу, аударманы қабылдап, түсінудегі заңдылықтарды анықтау үшін сауалнамаға қатысушылардың жауаптарын статистикалық талдау.

– Нәтижелерді интерпретациялау кезеңі: гипотезаны растау немесе теріске шығару мақсатында алынған нәтижелерді салыстырып талдау.

Зерттеу мақсатына жету үшін мынадай әдістер қолданылды:

Сауалнама: аударманы қабылдау және прагматикалық әсерді беруді бағалау туралы құрылымдық сауалнама сұрақтарын әзірлеу.

Статистикалық талдау: жауаптардың жалпы тенденциялары мен таралуын анықтау үшін сипаттамалық статистика әдісін пайдалана отырып, сандық деректерді өңдеу.

Сапалық талдау: мәтінді түсіндірудегі негізгі мотивтер мен айырмашылықтарды анықтау үшін қатысушылардың сапалы пікірлері мен ашық жауаптарын талдау.

Зерттеу нәтижелері көркем аудармаға прагматикалық әсерді түсінуді жақсартуға көмектеседі және осы салада жұмыс істейтін аудармашылар мен лингвистерге практикалық ұсыныстар береді.

Нәтижелер мен талқылау

Соңғы кездегі зерттеулерде коммуникативтік-прагматикалық деп аталатын бағытқа баса назар аударылып отырғаны белгілі. Оның ерекшелігі практикалық коммуникативті әрекетті зерттеуінде. Бұл тәсіл мәтінді ерекше коммуникативті бірлік ретінде қарастырады [9, 11].

Коммуникативтік-прагматикалық бағыт дәстүрлі тіл білімінің шеңберінен шығып, таңбаларды (белгілерді) емес, таңба мен оны қолданушы, яғни адамдар арасындағы қатынасты қарастырады. Бұл эксперимент жүргізу кезіндегі бірқатар талапқа байланысты.

Экспериментке респонденттер тобы қатысатындықтан, топты қатысушы ретінде таңдаудағы басты талап экспериментке қатысушылардың барлығында тілдік құзыреттілік – эксперимент жүргізілетін тіл жүйесін жетік білуі қажет [10, 80]. «Жасы» және «жынысы» факторлары прагмалингвистикадағы эксперимент нәтижелеріне айтарлықтай әсер етеді, оның ішінде, әсересе, «жас» факторының әсері зор болмақ [1].

Экспериментке қатысушылардың әлеуметтік-тілдік ерекшеліктерін ескеру қажет [1, 358], сондықтан эксперимент жүргізуде зерттелушілердің жасы мен ана тілі ғана емес, сонымен қатар жынысы, білімі, мамандығы, ұлты, туған жері мен тұрғылықты жері де маңызды. Респонденттермен жұмыс істеу кезінде эксперименттің этикалық принцип ережелерін әзірлеу қажет [1]. Олар:

- эксперименттің сипаты туралы алдын ала хабардар етілген ықтимал респонденттердің келісімін алу;
- оларды орын алуы мүмкін жайсыздықтан, қолайсыздықтан қорғау;
- түсініксіз, екіұшты сұрақтардан аулақ болу, мүмкіндігінше сыпайылық таныту;
- респонденттердің сауалнама сұрағына жауап беру арқылы өздерінің бағаланып жатқанын сезінуіне жол бермеу;
- эксперимент барысында алынған респонденттер туралы құпия ақпаратты жария етпеу;
- эксперименттен кейін зерттеудің мәнін толық түсіндіру.

Прагмалингвистикада эксперимент жүргізудің қажетті шарты – қатысушылар өздерін еркін әрі жайлы сезінетін бейресми ортаны таңдау. Тәжірибе барысында төмендегідей шарттар орындалуы тиіс:

- 1) ойды еркін тұжырымдау алдын ала егжей-тегжейлі дайындықсыз жүзеге асады;
- 2) экспериментке қатысушы басты назарда болмайды;
- 3) экспериментке бақылаушылар қатыспайды [9, 66].

Прагмалингвистикалық эксперименттің ерекшеліктерін ескеру сенімді нәтижелердің алынуына көмектеседі.

Ғылымдағы прагмалингвистикалық эксперимент тәжірибелерін басшылыққа ала отырып, біз өз ізденісімізде Ж. Роулиңнің «Хэрри Поттер мен пәлсапа тас» романын ұлттық тілге аударудағы прагматикалық әсердің сипатын нақтылау мақсатында жүргізілген прагмалингвистикалық эксперимент нәтижесін талдап, сараптаймыз.

Экспериментке барлығы 157 респондент қатысты. Олардың 68,8 %-ы 19-25 жас аралығында, 16,6 %-ы 12-18 жас аралығында, сондай-ақ 10,2 % 26-35, 3,8% 35-тен жоғары жас аралығында (1-диаграмма).

Жасыңыз

157 ответов

 Копировать

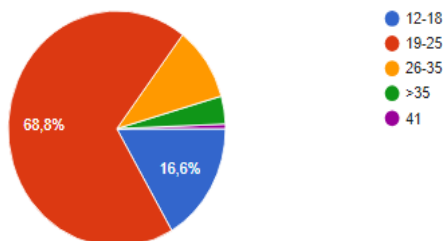

Диаграмма 1 – Экспериментке қатысушы респонденттер саны мен жас ерекшеліктері

Респонденттердің көп бөлігінің 19-25 аралығында болуының себебі – эксперименттің негізінен жоғары оқу орны студенттері, магистранттары, докторанттары арасында жүргізілуінде. Басты талап – экспериментке қатысу үшін «Хэрри Поттер мен пәлсапа тас» романының ағылшын және қазақ тілді нұсқасымен таныс болуы қажет болды.

Эксперимент жұмысына қатысушы респонденттердің 146-ы негізгі сөйлеу тілі қазақ, 109-ы орыс, 73-і ағылшын, 2-уі түрік тілі деп жауап берді (2-диаграмма).

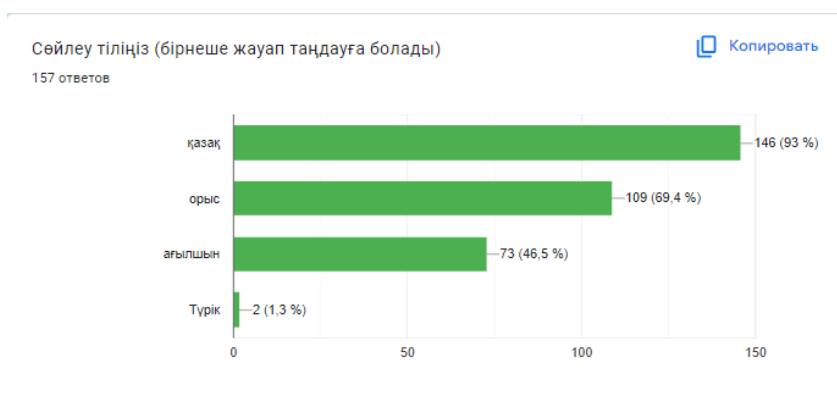

Диаграмма 2 – Экспериментке қатысушы респонденттердің сөйлеу тілі

Әлеуметтік мәртебесі жағынан экспериментке қатысушылардың 79,6 % студент, 5,1 % магистрант, 5,1% докторант, ал 7,6% басқа маман иелері деп жауап берді (3-диаграмма).

Әлеуметтің тобыңыз

157 ответов

 Копировать

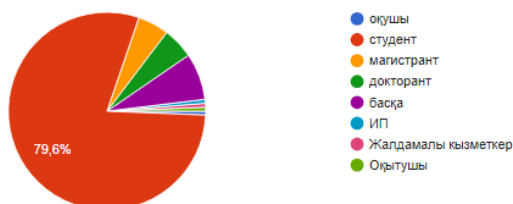

Диаграмма 3 – Экспериментке қатысушы респонденттердің әлеуметтік тобы

Сауалнама барысында 157 респонденттің ағылшын тілінің деңгейі 44,6% B1 – Intermediate, 38,9% B2 – Upper-Intermediate, 9,6% C1 – Advanced екені анықталды (4-диаграмма).

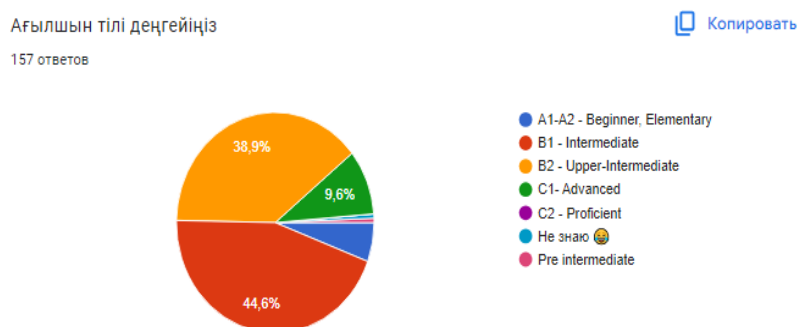

Диаграмма 4 – Экспериментке қатысушы респонденттердің ағылшын тілін меңгеру деңгейі

Эксперимент барысында бес сұраққа жауап алынды. Түпнұсқа авторы мен аударма авторының оқиғаны жеткізудегі эмоциялық күйі көптеген факторларға байланысты өзгеруі мүмкін. Әр автордың эмоциялық күйі мен көзқарасы, сондай-ақ олардың мәтінді қалай түсінгені мен жеткізгені арасында айырмашылықтар болуы мүмкін. Сол себепті 1-сұрақ: Түпнұсқа авторы мен аударма авторының оқиғаны жеткізудегі эмоциялық күйіне байланысты қойылды. 2-сұрақ: аударма авторының түпнұсқа мәтінін жеткізу дәрежесі – аударманың сапасы мен дәлдігін көрсететін маңызды аспект. Аударма авторы түпнұсқаның мән-мағынасын, стилін, эмоциясын және мәдени мазмұнын мүмкіндігінше дәл жеткізу үшін түрлі факторларды ескереді. 3-сұрақ: жалқы есімдердің аудармасындағы прагматикалық сипат көрсеткіші – аударма үдерісіндегі маңызды көрсеткіштердің бірі, себебі жалқы есімдер мәдени мазмұн мен жеке ерекшеліктерді қамтиды. Прагматикалық сипат көрсеткіші арқылы жалқы есімдердің аудармада қандай ақпаратты, әсерді, мақсатты қамтитыны анықталады. Ономатопеялық (еліктеуіш) сөздердің аудармадағы прагматикасы түпнұсқаның дыбыстық, мәдени, эмоциялық, стилистикалық және контекстуалдық аспектілерін ескере отырып, аударманың сапасын жетілдіруге бағытталған. Бұл бірліктердің лингвомәдени ерекшеліктерін сақтап, оқырманға түпнұсқаның мәні мен әсерін жеткізуде атқаратын рөлі маңызды. Осыған байланысты 4-сұрақ ономатопеялық (еліктеуіш) сөздердің аудармасына қатысты қойылды. 5-сұрақ салыстырмалы құрылымдардың аудармадағы прагматикасын айқындауға арналды. Салыстырмалы құрылымдардың мәтінде жиі кездесуі бұл сұрақтың қойылуына негіз болды. Себебі аталмыш құрылымдардың дұрыс аударылуы аударманың сапасы мен эмоционалды-экспрессивтілігінің жеткізілуіне айтарлықтай әсер етеді.

1-сұрақ – «Түпнұсқа авторы мен аударма авторының оқиғаны жеткізудегі эмоциялық күйі». Респонденттердің көпшілігі (63,1%) аудармада берілген эмоциялық күйді өте жоғары деп бағалады. Бұны түпнұсқаның эмоциялық көңіл-күйінің сәтті берілгені деп интерпретациялауға болады. Респонденттердің 35,7%-ы эмоцияның берілуі орташа деп есептесе, аз ғана бөлігі (1,2%) төмен деп бағалады. Бұл деректер аудармадағы эмоциялық

күй сапасына қанағаттанушылықтың жоғары деңгейін көрсетеді, ал кемшіліктерді байқаған респонденттердің саны аз (5-диаграмма).

Диаграмма 5 – 1-сұрақ «Түпнұсқа авторы мен аударма авторының оқиганы жеткізудегі эмоциялық күйі»

Сауалнамаға қатысушылардың көркем шығарманың ағылшын тіліндегі түпнұсқасын және қазақ тіліндегі аудармасын оқығандағы эмоциялық күйі тең дәрежеде деп айтуға негіз бар. Аударманың дәлдігі, көркемдік сапасы, тілінің байлығы мен нақтылығы оқырманның эмоциялық күйіне тікелей әсер етеді. Жоғары сапалы аударма түпнұсқаның эмоциялық мәнін жақсы жеткізеді. Әр тілде белгілі бір мәдени мазмұн, мәнер, эмоцияның берілуі әртүрлі болуы мүмкін. Аудармада кейбір эмоционалдық элементтер жоғалып кетуі немесе өзгеруі мүмкін.

Аудармада берілген эмоционалдық күйді бағалауға арналған эксперимент нәтижелері, жалпы алғанда, аударма түпнұсқа шығарманың эмоционалдық бояуын тиімді жеткізе алғанын көрсетеді. Деректер бойынша мынадай түйін жасауға болады:

Қанағаттанудың жоғары деңгейі: респонденттердің 63,1%-ы аудармадағы эмоционалдық жағдайды «өте жоғары» деп бағалады. Бұл оқырмандардың көпшілігі аудармашының түпнұсқаның эмоционалдық күйі мен атмосферасын сәтті сақтап, жеткізгенін сезінетінін көрсетеді. Аталмыш нәтиже аудармашының шығарма тұтастығын сақтаудың кілті – эмоцияның қыр-сырын жеткізудегі жоғары шеберлігін көрсетеді.

Эмоцияны жеткізудің орташа деңгейі: респонденттердің 35,7%-ы эмоцияны жеткізу орташа деңгейде деп есептейді. Бұл аударма негізгі эмоцияларды сақтай алғанымен, түпнұсқаның нәзік иірімін немесе тереңдігін әрқашан толық түсіндіре алмауы мүмкін дегенді білдіреді. Аталмыш көрсеткіш кей тұста аудармашының мәтіннің дәлдігі мен эмоционалды байлығы арасындағы тепе-теңдікті сақтауда қиындықтарға тап болғанын көрсетуі мүмкін.

Қанағаттанбағандардың санының аз болуы: респонденттердің тек 1,2%-ы эмоцияның берілуін «төмен» деп бағалады. Төмен пайыз, негізінен, мәтіннің эмоционалды берілуіне байланысты күрделі мәселелер сирек кездесетінін көрсетеді. Дегенмен қанағаттанбағандардың бұл аз бөлігінің өзі аударманы одан әрі жетілдіру үшін маңызды болуы мүмкін.

Тұтастай алғанда, нәтижелер аударманың оқырмандарды түпнұсқаның эмоционалды күйі тұрғысынан қанағаттандыратынын танытады. Негізгі сын эмоцияларды тасымал-

даудың орташа деңгейіне қатысты, бұл кейбір салаларда жақсартуға мүмкіндік береді. Дегенмен оң бағалардың жоғары пайызы аудармашының мәтіннің эмоционалдық бояуын сақтаудағы сәтті жұмысын растайды.

2-сұрақ – «Аударма авторының түпнұсқа мәтінін жеткізу дәрежесі». Респонденттердің шамамен 55,4%-ы аударманы жақсы деп бағалады, ал 43,3%-ы толық қанағаттанарлық деп бағалады. 6,4 пайызы аудармаға көңілі толмайтынын білдірді (6-диаграмма).

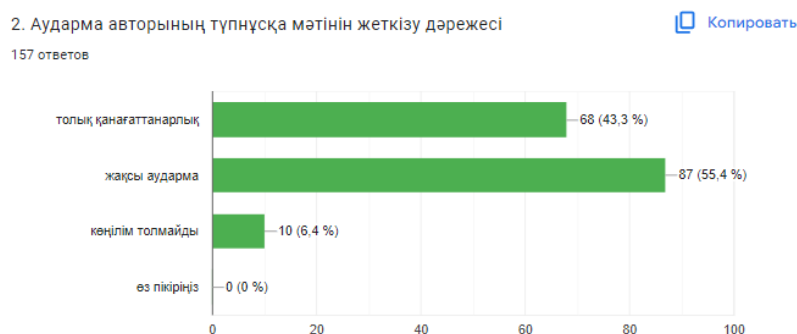

Диаграмма 6 – 2-сұрақ «Аударма авторының түпнұсқа мәтінін жеткізу дәрежесі»

Нәтижелер оқырмандардың көңілі толмайтын бөлігі аз болғанымен, кітап аудармасының жалпы оң қабылданғанын көрсетеді. Бұл пайыз көрсеткіші аудармада белгілі бір мәселелер болуы мүмкін екенін, бірақ олардың жалпы әсері көпшіліктің пікірімен салыстырғанда әлсіз екенін танытады. Аталмыш статистикалық деректерді ескере отырып, аударма авторының түпнұсқа мәтінді жеткізу дәрежесі жалпы алғанда жақсы деңгейде деп түюге болады.

Аударма авторының түпнұсқа мәтінін аудару дәрежесі бойынша эксперимент нәтижелері аударма сапасына жалпы оң баға бергенін көрсетеді. Респонденттердің пікірлерін зерттей отырып, бірнеше басты аспектіні бөліп көрсетуге болады:

Респонденттердің айтарлықтай бөлігі (55,4%) аударманы «жақсы» деп бағалады. Бұл оқырмандардың көпшілігі аударма түпнұсқаның негізгі элементтерін сақтап, оның мағынасын оңтайлы жеткізе алды деп есептейтінін дәйектейді. Нәтиже, жалпы алғанда, аудармашының мәтіннің негізгі идеясы мен мазмұнын жеткізу міндетін толық орындағанын растайды.

Экспериментке қатысушылардың 43,3%-ы аударманы «толық қанағаттанарлық» деп бағалады. Бұл көрсеткіш аударма мәтінінің қазақ оқырмандары үшін түсінікті тілде жеткізілгендігін танытады. Аудармада шығарманың негізгі эмоционалдық-стильдік ерекшеліктерінің сақталғанын да көрсетуі мүмкін.

Респонденттердің 6,4%-ы ғана аудармаға көңілі толмайтынын білдірді. Бұл жайт аудармада елеулі проблемалардың сирек кездесетінін аңғартады. Дегенмен көңілі толмайтындардың аз ғана бөлігі аударманың дәлдігіне, авторлық стильдің сақталуына немесе түпнұсқа реңктерін жеткізуге қатысты кейбір кемшіліктерді көрсетуі мүмкін екенін ескерген жөн.

Жалпы алғанда, нәтижелер аударманың оң қабылданғанын айғақтайды, бұл аудармашының кәсіби деңгейінің жоғары екендігін және аударма үдерісінің сәтті орындалғанын білдіреді. Дей тұрғанмен алдағы уақытта аударманың сапасын арттырып, түпнұсқаға дәлірек, шынайы болуы үшін көңілі толмайтын шағын топтың пікірлерін ескерген жөн.

Бұл тұжырымдар басқа тілдегі әдеби шығармаларды түсіну үшін сапалы аударманың маңыздылығын, тіпті аз ғана жақсартулардың жалпы оқырман қанағаттануына оң әсер ететінін көрсетеді.

3-сұрақ – «Жалқы есімдердің аудармасындағы прагматикалық сипат көрсеткіші». Респонденттердің 73,2%-ы жалқы есімдерді аудару тәсілімен келіседі. Бұл өз кезегінде таңдалған аударма тәсілдерінің дұрыстығын көрсетеді. 23,6%-ы аудармамен келіспесе, 4,5%-ы бұл мәселеге қатысты өз пікірін қалдырды, бұл оқырмандардың есімдерді аударуға қатысты қалауын одан әрі зерделеу қажеттігін көрсетеді (7-диаграмма).

Диаграмма 7 – 3-сұрақ «Жалқы есімдердің аудармасындағы прагматикалық сипат көрсеткіші»

Бұл сауалда мысал ретінде ең кең таралған төрт жалқы есімнің (Harry Potter – Хэрри Поттер, Joanne Rowling – Жоан Роулинг, Granger Hermione – Хэрмиона Грейнджер, Hedwig – Хедуиг) түпнұсқасы мен аудармасы берілді. Жалқы есімдерді ағылшын тілінен қазақ тіліне аудару барысы көптеген сұрақтың туындауына себеп болып отырған түйткілді мәселе екені рас. Бұл жайтты зерттеу нысанына алынған аталмыш шығарманың аудармасынан да байқаймыз. Сол себепті бұл мәселені жеке сұрақ ретінде беріп, экспериментке қатысушылардың пікірін білу маңызды деп таптық.

Қазақ аудиториясына прагматикалық тұрғыдан ерекше әсер еткен ең басты кейіпкердің есімі – Хэрри Поттер атауын мысалға келтірсек. Антропонимді қазақ тіліне аудару барысында аудармашылар бірқатар сынға ұшырағаны белгілі. «Гарри» мен «Роулингке» үйреніп қалған көпшіліктің алғашқы кезде аударманың бұл нұсқасын қабылдай алмағаны заңды. Шығарма тікелей ағылшын тілінен (дәнекер тілсіз) аударылған. Ағылшын тілінде «Harry» ['hæri] болып транскрипцияланады. Ал «ә» дыбысы ағылшын тілінде де, қазақ тілінде де кездеседі. Сол секілді жазушының тегі

«Rowling» [ˈrō-lɪŋ] деп оқылады, яғни ң дыбысымен аяқталып тұр. Бұл да қазақ тілінде бар. Сондықтан соңғы әрі нақты нұсқа Гарри емес, Хэрри, Роулинг емес, Роулиң түрінде алынған.

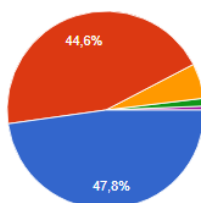
Сонымен қатар егер басты кейіпкердің есімін Гарри деп аударып, оны кері аударма тәсілін пайдалана отырып, ағылшын тіліне қайта аударатын болсақ, түпнұсқадан ауытқып, Harry емес, Garry болып таңбаланар еді. Garry – ағылшын тілінде ер адамның есімі. Көне неміс тілінде «найза» дегенді білдіреді. Найза ежелгі тарихта әлемдегі ең көне қару ретінде белгілі, ол негізінен аңшылық пен соғыста қолданылған [11]. Ал Хэрриді ағылшын тіліне кері аударма тәсілі арқылы қайта транскрипцияласақ, Harry деп таңбаланады. Harry де ағылшын тілінде ер кісінің есімі ретінде танылған, көне ағылшын тіліндегі мағынасы – қолбасшы, көшбасшы. Harry – ағылшын, скандинав және герман тектес ер есімі. Алғашында Harold, Harrison немесе Harvey қысқартылған нұсқасында берілсе, кейінірек жеке есім ретінде қолданыла бастаған. 2021 жылы 721-ші ең танымал ер балалар есіміне енген [12]. Демек, ағылшын тілінде Harry де, Garry де кісі есімі (антропоним) ретінде кездеседі. Сол себепті шығармаға арқау болып отырған Harry есімін ұлттық тілге Хэрри деп аудару тосындық танытқанымен, нақтылыққа қол жеткізеді деп түйеміз.

4-сұрақ – «Ономатопеялық сөздердің аудармадағы прагматикасы». Көрсеткіштер бойынша респонденттердің 47,8%-ы ономатопеялық сөздердің аудармасы нақты болды, 44,6%-ы аударма жеткіліксіз, 5,7%-ы аударма толығымен сәтсіз болды деп есептейді. Бұл мәселе назар аударуды қажет етеді, өйткені респонденттердің едәуір бөлігі аударма прагматиканы толық жеткізе алмайды деп санаған (8-диаграмма).

4. Ономатопеялық сөздердің аудармадағы прагматикасы:

[Копировать](#)

Hagrid **whooped** and **clapped** and Mr. Ollivander cried, "Oh, bravo!
Хэгрид **аһ ұрып, қол соқты**. Оливандер мырза болса қуанып:
- Браво! - деді.
157 ответов

- прагматикасы дәл берілген
- прагматикасы жеткілікті жеткізілген
- түпнұсқа прагматикасы мүлдем жеткізілмеген
- өз пікіріңіз
- Жаусы жеткізілген. Тек "браво" деймей ақ жарайсың деуге де болар еді

[Активация](#)

Диаграмма 8 – 4-сұрақ «Ономатопеялық сөздердің аудармадағы прагматикасы»

Тіл-тілдегі еліктеуіш сөздер бүгінгі таңға дейін белгілі дәрежеде зерттелсе де, тіл білімінің әлі күнге дейін толық шешімін таппаған көптеген даулы, демек, әлі де жан-жақты зерттеуді талап ететін мәселелерінің бірі ретінде қарастырылады. Бұл лексика-грамматикалық категория лингвистика ғылымында ономатопея (грек. *onomatopoeia* – сөз жасау, мұндағы *опома* – атау, *poesis* – жасау) терминімен белгілі.

Оқырмандардың назарын аудару үшін автордың әдеби құралды, әсіресе ономатопеялық сөздерді қолдануы романды қанық етіп, ерекшелей түскен. Ағылшын және қазақ тілдері

әр типтес тілдер тармағына жататыны белгілі. Сол себепті автор идеясы мен мәнмәтінді түпнұсқа тілден аударма тіліне көшіру оңай емес. Сөздікте барлық дыбыстық сөздер тіркелмеген. Сол себепті бұл жайт ол бірліктерді аударуда қиындықтар туғызады.

Сауалда мысал ретінде тек бір ономотопея аудармасы берілді. Ал зерттеу барысында «Хэрри Поттер және пәлсапа тас» туындысының түпнұсқа тілінде 103 ономотопеялық бірліктің жұмсалғандығы анықталды.

5-сұрақ – «Салыстырмалы құрылымдардың аудармадағы прагматикасы». Респонденттердің 59,2%-ы теңеу прагматикасының дәл берілгенін атап өтсе, 33,8%-ы келіспей, 5,1%-ы теңеу прагматикасы жоқ екенін жеткізді. Нәтижелер аудармада салыстыру прагматикасының көп жағдайда сақталғанын көрсетеді, алайда айтарлықтай сыни көзқарас орын алды (9-диаграмма).

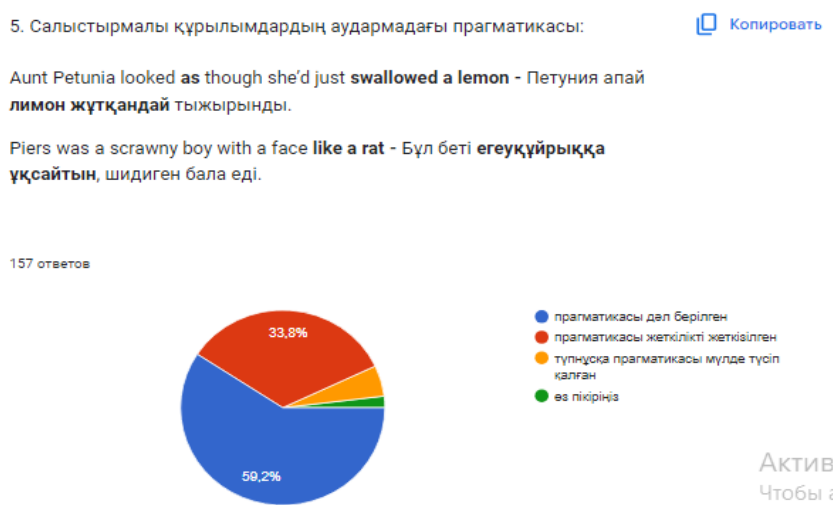

Диаграмма 9 – 5-сұрақ «Салыстырмалы құрылымдардың аудармадағы прагматикасы»

Көркем әдебиет стилінде кеңінен қолданылатын құралдың бірі – салыстырмалы құрылымдар екені белгілі. Стыльдік жүйелердің ұлттық ерекшеліктерінің әртүрлі болуына байланысты аудармашылар шығарманың бейнелігін арттыратын салыстырмалы құрылымдардың прагматикасын жеткізу кезінде қиындықтарға жиі тап болады. Тіл мамандарының көпшілігі аудармада түпнұсқа мәтінінің бейнесін сақтау қажеттілігіне назар аударады. Аудармашы, ең алдымен, тәсілдің өзін емес, оның қызметін жаңғыртуға ұмтылуы дұрыс деп санайды. Себебі прагматикалық фактор – аударма жасау барысындағы ең маңызды элементтің бірі. Ол аударманың қалай жүзеге асырылатынын ғана емес, сонымен қатар қанша ақпарат берілетінін де анықтауға ықпалдасады [13, 120].

Қорытынды

Түйіндей келгенде, тұлғааралық қарым-қатынас үдерісінде тек ақпарат пен деректі жеткізу ғана емес, сонымен қатар мәтіннің қабылдаушыға (оқырманға) әсер етуі басты мақсат ретінде қойылады. Зерттеу жұмысының мақсаты – бақылау, болжау, сауалнама,

«індете зерттеу», салыстыру, жинақтау, синтездеу, статистика т.б. әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, прагматиканы анықтау [14, 79].

Функционалдық прагмалингвистика аясында зерттелетін тікелей және жанама сөйлеу әсерінің тиімділігі мәтінді қабылдаушының (оқырманның) реакциясына байланысты.

Жасырын прагмалингвистиканың зерттеу саласы мәтінді авторының оқырманға қатысты жасырын интенциясын зерттейді. Жасырын әсерді оқырман да, автордың өзі де сезбеуі мүмкін, себебі ол бейсана түрде орын алады. Автордың оқырманға жасырын және бейсаналы түрде жасалған сөйлеу әсері прагмалингвистикалық эксперимент арқылы дәлелденеді.

Ж. Роулиңнің «Хэрри Поттер мен пәлсапа тас» көркем шығармасы – әлемдік әдебиетте кеңінен танымалдыққа ие болып, бестселлер қатарынан орын алған үздік туынды. Шығарма әртүрлі тақырыпты қамтиды, оның ішінде достық, батылдық, әділдік пен қиындықты жеңу сияқты адамгершілік құндылықтар насихатталады. Аталмыш тақырып қай тілге, қай мәдениетке аударылса да, өз өзектілігін жоймайды. Шығармада кейіпкерлердің психологиялық-эмоциялық күйі жоғары деңгейде жеткізілген. Бұл оқырманның кейіпкерлермен эмоционалдық байланыс орнатуына мүмкіндік береді. Шығарма әлемнің түрлі тілдеріне аударылып, түрлі мәдениеттерге бейімделген. Жалпы аударма прагматикасы оның ұлттық аудиторияға әсерін ерекшелей түседі. Аударма прагматикасы аударма барысында мәтіннің мәдени, тілдік, және контекстуалдық аспектілерін ескере отырып, оның аудиторияға тигізетін әсерін зерттейді. Сондықтан аударма прагматикасының ұлттық аудиторияға прагматикалық әсерін, ықпалын анықтау мақсатында прагмалингвистикалық эксперимент жүргізілді.

Қорытындылай келе, сауалнама нәтижелерінен оқырмандардың көпшілігі көркем аударма сапасына қанағаттанатынын, сонымен қатар жалқы есім, ономотопеялық сөздер және салыстырмалы құрылымдар аудармасы сияқты бағыттар одан әрі зерттей түсу мәселесін жетілдіруді қажет ететіні танылды. Бұдан әрі аударма жұмысының сапасын арттыруда осы аспектілерді ескеру ұсынылады.

Мүдделер қақтығысы

Мақала бойынша мүдделер қақтығысы жоқ.

Авторлардың қосқан үлесі

Қоңыратбаева Ж. – тұжырымдаманы құру, ғылыми-теориялық аспектідегі жұмыс. **Қапанова А.** – қолжазба мәтінімен жұмыс. **Бейбітова А.** – зерттеу нәтижелерін талдау және синтездеу.

Әдебиеттер тізімі

1. Матвеева Т.В., Ленец И.В., Петрова О.Н. Основы прагмалингвистики: монография. – Москва: Флинта, 2023. – 232 с.
2. Поппер К. Логика научного исследования. – Москва: Прогресс, 2000.
3. Фишер Р. Статистические методы для исследователей. – Москва: Госстатиздат, 1958. – 267 с.

4. Вундт В. Введение в психологию. – Москва: КомКнига, 2007. – 168 с.
5. Щерба Л.В. О тroyком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании. – Москва, 1965.
6. Караулов Ю.Н. Русский ассоциативный словарь как новый лингвистический источник и инструмент анализа языковой способности. – Москва, 1994.
7. Аверьянов Л.Я. Искусство задавать вопросы: Заметки социолога. – Москва, 1987. – 222 с.
8. Филиппова И.Н. Фактор адресата в диахронии поэтического перевода // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика. – 2019. – Т. 10, № 2. – С. 435-450. DOI: <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2019-10-2-435-450>
9. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика. – Москва: Просвещение, 1987. – 159 с.
10. Шахнарович А.М., Голод В.И. Когнитивный и коммуникативный аспекты речевой деятельности // Вопросы языкознания, 1986. № 2. – 56 с.
11. [https://en.wikipedia.org/wiki/Gary_\(given_name\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Gary_(given_name)) [Электронды ресурс]
12. <http://www.behindthename.com/php/view.php?name=harry> [Электронды ресурс]
13. Issatay A.K., Ismagulova B.Kh. Pragmalinguistic aspects of the translation of the speech of the characters of the animated series «Gravity falls» // Bulletin of Ablai Khan KazUIR&WL. Series: Philological Sciences. – 2021. – № 2 (61). – P. 120-125. DOI: <https://doi.org/10.48371/PHILS.2021.61.2.014>
14. Кенжалин Қ.К., Абдиров Ө.Қ. Қазақ тіліндегі «Ер туған жеріне, ит тойған жеріне» паремиясының прагма-когнитивті әлеуеті. // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Филология сериясы. – 2022. – Т. 140, № 3. – С. 70–81. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2022-140-3-70-81>

А.С. Бейбитова^{*1}, Ж.М. Конаратбаева², А.К. Капанова³

^{1,2}Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

³Международный университет Астана, Астана, Казахстан

Прагмалингвистический эксперимент в художественном переводе (на основе перевода романа Дж. Роулинг «Гарри Поттер и философский камень»)

Аннотация. В современных исследованиях художественного перевода прагмалингвистические эксперименты, сосредоточенные на взаимодействии языка и культуры, играют важную роль. В статье рассматривается значение прагматического эксперимента в процессе перевода художественного текста. Основная цель нашего исследования – определить особенности прагматической адаптации при переводе художественного произведения с учетом языковых и культурных особенностей. Важность проведения прагмалингвистического эксперимента в области художественного перевода заключается в разработке методики, которая позволяет учитывать прагматическую адаптацию в практике перевода. Методика включает комплексный подход к анализу текста, основанный на теории прагматики и лингвистики.

Основные выводы научного исследования показывают, что художественный перевод требует не только языковой точности, но и способности передавать прагматическое значение и намерение автора. Предложенные результаты демонстрируют необходимость глубокого

понимания культурного контекста и коммуникативных норм для достижения высокого уровня эквивалентности в переводе. Исследование расширяет представление о взаимодействии языка и культуры, сочетая методы и подходы в области перевода и прагмалингвистики.

Ключевые слова: художественный перевод, прагмалингвистический эксперимент, методы и подходы в переводе, речевые акты, научная гипотеза.

A.S. Beibitova*¹, Zh.M. Konyratbayeva², A.K. Kapanova³

^{1,2}*L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan*

³*Astana International University, Astana, Kazakhstan*

Pragmalinguistic experiment in literary translation (based on the translation of J. Rowling's Harry Potter and the Philosopher's Stone)

Abstract. In contemporary research on literary translation, pragmalinguistic experiments focusing on the interaction between language and culture play a significant role. The article examines the importance of pragmalinguistic experiments in the process of translating literary texts. The main objective of our research is to identify the characteristics of pragmatic adaptation in translating literary works, taking into account linguistic and cultural specifics. The significance of conducting pragmalinguistic experiments in the field of literary translation lies in developing methodologies that account for pragmatic adaptation in translation practice. This methodology includes a comprehensive approach to text analysis based on the theories of pragmatics and linguistics.

The main findings of the research indicate that literary translation requires not only linguistic accuracy but also the ability to convey the pragmatic meaning and intent of the author. The proposed results highlight the need for a deep understanding of cultural context and communicative norms to achieve a high level of equivalence in translation. The study broadens the understanding of the interaction between language and culture by integrating methods and approaches from translation studies and pragmalinguistics.

Keywords: literary translation, pragmalinguistic experiment, translation methods and approaches, speech acts, scientific hypothesis.

References

1. Matveeva T.V., Lenec I.V., Petrova O.N. Osnovy pragmalingvistiki: monografija [Fundamentals of pragmalinguistics: monograph] (Flinta, Moscow, 2023, 232 p.) [in Russian]
2. Popper K. Logika nauchnogo issledovaniya [The Logic of Scientific Discovery] (Respublika, Moscow, 2005, 446 p.)
3. Fisher R. Statisticheskie metody dlya issledovatelei [Statistical methods for research workers] (Gosstatizdat, Moscow, 1958, 267 p.). [in Russian]
4. Vundt V. Vvedenie v psixologiyu [Introduction to psychology]. (KomKniga, Moscow, 2007, 168 p.). [in Russian]
5. Shherba L.V. O troyakom aspekte yazykovykh yavlenii i ob jeksperimente v yazykoznanii [On the triple aspect of linguistic phenomena and on experiment in linguistics] (Nauka, Leningrad, 1931, P.24-39) [in Russian]

6. Karaulov Yu.N. Russkii assotsiativnyi slovar kak novyi lingvisticheskii istochnik i instrument analiza yazykovoi sposobnosti [Russian associative dictionary as a new linguistic source and tool for language ability analysis] (Moscow, 1994). [in Russian]
7. Averyanov L.Ya. Iskusstvo zadavat voprosy: Zametki sociologa [Art of asking questions: Notes of a sociologist]. (Moscow, 1987, 222 p.). [in Russian]
8. Filippova I.N. Recipient factor in poetic translation diachrony // RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics. – 2019. - Vol. 10. - N. 2. - P. 435-450. DOI: 10.22363/2313-2299-2019-10-2-435-450 [in Russian]
9. Bondaletov V.D. Sotsialnaya lingvistika [Social Linguistics]. (Prosveshchenie, Moscow, 1987, 159 p.). [in Russian]
10. Shahnarovich A.M., Golod V.I. Kognitivnyi i kommunikativnyi aspekty rechevoi deyatel'nosti [Cognitive and communicative aspects of speech activity], Voprosy Psikholingvistiki [Journal of Psycholinguistics], №13, 196-201 (2011).
11. Gary / Wikipedia [Electronic resource]. – URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Gary_\(given_name\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Gary_(given_name))
12. Behind the Name: the etymology and history of first names. [Electronic resource]. – URL: <http://www.behindthename.com/php/view.php?name=harry> (accessed: 07.09.2024)
13. Issatay A.K., Ismagulova B.Kh. Pragmalinguistic aspects of the translation of the speech of the characters of the animated series “Gravity falls” // Bulletin of Ablai Khan KazUIR&WL. Series: Philological Sciences, №2 (61), 120-125 (2021). DOI: <https://doi.org/10.48371/PHILS.2021.61.2.014>
14. Kenzhalin K.K., Abdirrov O.K. Pragma-cognitive potential of paremia «Er tугan jerine, it toigan jerine» in Kazakh language, Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series, No.3, 70-81 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2022-140-3-70-81> [in Kazakh]

Авторлар туралы мәлімет:

Бейбітова Айдана Сымбатовна – хат-хабар үшін автор, гуманитарлық ғылымдар магистрі, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан. E-mail: aydana_94.18@mail.ru, ORCID: 0000-0002-6356-1847.

Қоңыратбаева Жанар Молдалықызы – филология ғылымдарының кандидаты, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан. E-mail: zhanarkon@mail.ru, ORCID: 0000-0002-2231-2684.

Қапанова Айжан Қапанқызы – педагогика магистрі, Астана халықаралық университеті, Астана, Қазақстан. E-mail: aizhan.kapanova@aiu.edu.kz, ORCID: 0000-0003-1982-5267.

Бейбитова Айдана Сымбатовна – автор для корреспонденции, магистр гуманитарных наук, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан. E-mail: aydana_94.18@mail.ru, ORCID: 0000-0002-6356-1847.

Коныратбаева Жанар Молдалықызы – кандидат филологических наук, профессор, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан. E-mail: zhanarkon@mail.ru, ORCID: 0000-0002-2231-2684.

Қапанова Айжан Қапанқызы – магистр образования, Международный университет Астана, Астана, Казахстан. E-mail: aizhan.kapanova@aiu.edu.kz, ORCID: 0000-0003-1982-5267.

Beibitova Aidana Symbatkyzy – corresponding author, Master of Arts, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan. E-mail: aydana_94.18@mail.ru, ORCID: 0000-0002-6356-1847.

Konyratbayeva Zhanar Moldalykyzy – Candidate of Philology, Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan. E-mail: zhanarkon@mail.ru, ORCID: 0000-0002-2231-2684.

Kapanova Aizhan Kapankyzy – Master of Education, Astana International University, Astana, Kazakhstan. E-mail: aizhan.kapanova@aiu.edu.kz, ORCID: 0000-0003-1982-5267.

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).